Voor actieve Nederlandse Hanzegangers uit bestuur, cultuur, bedrijfsleven en onderwijs

HalloHanze

2e jaargang nummer 3 Juni 2020

Bolsward
Deventer
Doesburg
Elburg
Groningen
Harderwijk
Hasselt
Hattem
Kampen
Maasbommel
Oldenzaal
Ommen
Rijssen
Roermond
Stavoren
Tiel
Venlo
Zutphen
Zwolle

Brilon viert ondanks virus enthousiast feest van verbinding

Uitnodiging Brilon

Briloner Erklärung
05. Juni 2020

Brilon, den 5.6.2020

Brilon nodigt alle groepen die van plan waren in juni 2020 de Hanzedagen te bezoeken uit om op een later tijdstip alsnog met de bus naar het bergstadje te komen.

Burgemeester Christof Bartsch belooft zijn best te doen om de groepen die zich tijdig aankondigen zo veel mogelijk persoonlijk welkom te heten.

Colofon

HalloHanze richt zich op actieve Nederlandse Hanzegangers uit bestuur, cultuur, bedrijfsleven en onderwijs.
De uitgave verschijnt twee keer per jaar.
HalloHanze is mede mogelijk dankzij de Nederlandse Hanzesteden.

Redactie:
Natasja Leoné en Theo Leoné

Vormgeving en DTP:
Hans Brand

Reacties en bijdragen aan HalloHanze zijn van harte welkom. Stuur ze op naar: HalloHanze@theoleone.nl

Voortaan mei of juni

De Hanzedagen vinden in de toekomst plaats in mei of juni. Riga 2021 vormt een uitzondering. Volgend jaar komen de Hanzegangers bijeen in de tweede week van augustus.

Het Presidium werkt aan een krachtiger profiel van de Hanzedagen, die voortaan Hanzedag gaat heten. Zo mag het evenement in de toekomst niet meer aan andere festiviteiten gekoppeld worden, zoals een eeuwfeest van een stad. Het schuiven van het jaarlijkse evenement tussen mei en augustus brengt organisatorische moeilijkheden met zich mee. Bovendien vinden veel deelnemers de drukke periode van de zomervakantie niet aantrekkelijk om zich vrij te maken voor Hanzeactiviteiten. Scholen sturen hun leerlingen liever aan het einde dan aan het begin van een schooljaar naar de Hanze.

Verklaring waarschuwt tegen opkomend nationalisme

Met de Verklaring van Brilon geven de Hanzesteden een signaal af tegen nationalisme en uitsluiting. Het doel voor ogen is een eendrachtig en vredig Europa. Bij de Nieuwe Hanze zijn bijna tweehonderd steden in zestien verschillende landen aangesloten. Tot de oprichting werd veertig jaar geleden in Zwolle besloten. Destijds waren 43 steden van de partij. Sindsdien is de beweging uitgegroeid tot de grootste vrijwillige stedenbond ter wereld.

Op het programma staat de versterking van de samenwerking tussen de steden, die centra willen zijn van levendige democratie. Voorzitter Jan Lindenau van de Hanze (de burgemeester van Lübeck) en burgervader Christof Bartsch van Brilon benadrukken dat juist in de actuele politieke situatie in Europa – met opkomend nationalisme en het vertrek van Groot-Brittannië uit de Europese Unie – samenwerking zoals in de Hanze belangrijker is dan ooit.

De Verklaring van Brilon kent een Engelse en Duitse tekst, die niet helemaal met elkaar in de pas lopen. Nederlandse gedelegeerden dringen aan om dit najaar iedere onduidelijkheid weg te nemen. Om twijfel te voorkomen gaat de voorkeur uit naar de Engelse tekst. In de Duitse tekst staat: dat de Hanze ter versterking van de burgerlijke maatschappij een waardevolle bijdrage levert voor onder andere de sociale en staatkundige eenwording van Europa. De Engelse tekst spreekt over verbetering van de Europese integratie op sociaal en nationaal niveau.

Hanzedag in Edinburg

Edinburg is toegevoegd aan de rij van steden waar Hanzedagen plaats vinden. De Schotse hoofdstad is aan de beurt in 2035. Ligt dat jaar te ver weg? De twintigers van nu zijn straks pas 35. Zeventigers hebben wellicht meer haast. Prachtig Edinburg heeft veel festivals en is een stad om meermaals te bezoeken.

Bonte slang van wonderstenen

Laten we samen de wereld een beetje kleurrijker maken. Achter de vrolijke kop groeit de slang. Kinderen worden opgeroepen thuis een steen te verven en de slang weer een beetje langer te maken. “Halen we de hele lengte van de muur?”, staat op een briefje. “Als we deze moeilijke tijd gezamenlijk doorstaan hebben, kunnen de stenen weer terug naar de natuur. Zodat ze wandelaars een lach op het gezicht toveren.”

Hanzefanfare

Keurig twee meter uit elkaar speelt de Hanzefanfare. Het publiek wordt op afstand gehouden. Publiek? Op de markt scharrelen wat mensen die inkopen doen. Hier en daar een verdwaalde Hanzeganger.

Onstuitbare Novgorod cowboys

Motorvrienden uit Salzwedel bezoeken sinds 2009 trouw alle Hanzedagen. Op 6 juni doken ze op in Brilon. Geen Hanzedagen dit jaar? Onmogelijk. Dus toerden ze 340 kilometer om een leeg marktplein met wat kramen te zien. De reis naar Novgorod had elf jaar geleden heel wat meer voeten in aarde. Afstand: 1900 kilometer. Plus tijdrovende grenscontroles. De motorvrienden lieten voor de rit speciale pakken maken en noemden zich de Novgorod cowboys. In 2021 toert de groep naar Riga, Hanzedagen of niet.

Jeugdhanze leeft van elk type ontmoeting

Rachid Hamdaoui roept de jeugd op het netwerk van de Jeugdhanze levend te houden. Wat zijn de mogelijkheden in de eigen stad? Valt wellicht iets samen te doen met de steden in de buurt? “Dan vindt weliswaar geen internationale uitwisseling plaats maar dat is ook niet altijd dwingend nodig. Want de Jeugdhanze leeft van ontmoetingen van welke soort ook.” Rachid komt uit Neuss en is woordvoerder van de Jeugdhanze. Op het programma van de Jeugdhanze stonden in Brilon ochtendsporten zoals yoga en joggen, workshops klimmen en golfen plus Hands On – handen uit de mouwen. De verkiezing van nieuwe commissieleden is verschoven naar de Hanzedagen in Riga.

Duizenden handen maken bonte tenten

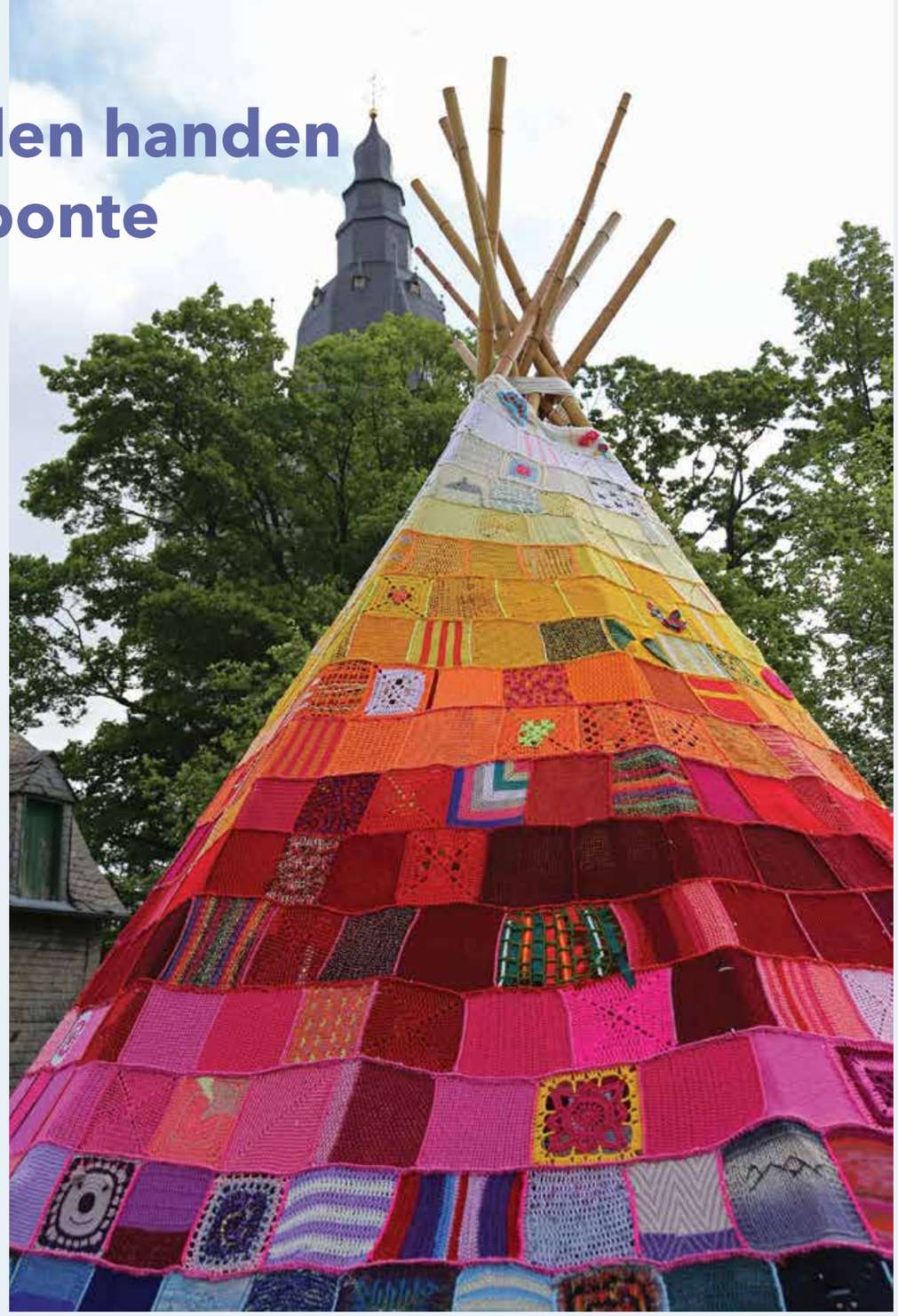

Kleurig springen de tenten van Kunterbunt in het oog. Doorsnee 4,50 meter. Hoog: 5 meter. Iedere wigwam bestaat uit 1200 gebreide of gehaakte vierkanten. De 3600 bonte lappen zijn vanuit zeven Hanzelanden naar Brilon gestuurd. Regie: kunstenares Ute Lennartz-Lembeck.

Het initiatief voor de tenten komt van vereniging Kunterbunt. Het project is eigenlijk een tweetrapsraket. Eerst samen bouwen aan tenten van verbinding. Dan de opmaat tot tenten van ontmoeting, tijdens de normaal gesproken zo drukke Hanzedagen.

Vereniging Kunterbunt heeft in het centrum van Brilon een winkeltje. Verkocht worden tegen kleine prijzen geschonken kledingstukken en speelgoed. De opbrengst gaat naar sociale projecten in de stad. Om de week vindt een internationaal handwerkcafé plaats. Iedere maand een reparatiecafé.

Zo is Kunterbunt. De drie wigwams in Brilon maken deel uit van een groeiend internationaal netwerk van bonte tenten. Ze zijn te vinden van Bazel en Berlijn tot New York en Taipeh. Hun aantal is dankzij Brilon gegroeid tot 36. De tenten staan voor samenbrengen, gemeenschappelijk beleven en naar elkaar toe groeien. Bij de opbouw namen alle generaties deel.

Beverley komt binnen op plaats 195

Beverley in Engeland is als 195-ste stad toegelaten tot de Nieuwe Hanze. Initiatiefnemer Hamish Stewart verkeert in juichstemming. De gepensioneerde zakenman is afgelopen jaren diep in de archieven gedoken en vond overtuigende bewijzen. "Ik ben absoluut "over the moon" voor onze stad."

De - nu dus weer - Hanzestad Beverley ligt vijftien kilometer ten noorden van havenstad Hull. In de Middeleeuwen was de plaats een belangrijk productiecentrum van wol, kleding en linnen. Ook had de stad belangrijke lederbedrijven. Beverley ontwikkelde zich tot de tiende stad van Engeland. De producten gingen meestal per aak naar Hull om vandaar verder te worden verscheept. Sommige vaartuigen vertrokken vanuit Beverley rechtstreeks naar de Oostzeehavens. Mede dankzij de Hanze kwam Beverley tot grote bloei. Documenten zijn gevonden waaruit duidelijk wordt dat directe handel bestond tussen Danzig en Beverley. Diplomatieke briefwisseling tussen de Hanze en Engeland voert in 1436 Thomas Kolebeke en Rychard Patryngton op als kooplieden uit Beverley.

Voortaan krachtig Hanzedag

De Internationale Hanzedagen gebruiken voortaan de aanduiding Hanzedag. Niet dat de lengte van het meerdaagse evenement wordt ingekort maar het woord dag is krachtig genoeg en past in de traditie. Dat de enkelvoudige aanduiding goed werkt, blijkt in Berlijn waar de parlementariërs verzameld zijn in de Bondsdag.
Het woord dag kent stokoude wortels en heeft een relatie met het Oudindische dahati, hetgeen branden betekent. Via het Middelnederlandse dach (de tijd dat het licht is) bereikte ons het woord dag.

Eerste virtuele Hanzedagen ooit

Brilon heeft met glans de eerste virtuele Hanzedagen uit de 660-jarige geschiedenis van de Hanze gehouden. De bergstad in het Sauerland liet zich niet door corona uit het veld slaan. Via een website en de sociale media schitterde de Hanze van 4 tot en met 7 juni op een geheel nieuwe wijze.
"De schok in Brilon was groot", zegt projectleider Ute Hachmann. "Medio maart moesten we vanwege de pandemie de Hanzedagen afzeggen. Alles was tot in de puntjes georganiseerd. Uit 111 Hanzesteden hadden 1500 afgevaardigden toegezegd naar Brilon te komen."
Wat nu? De Hanzedagen een jaar overslaan? Alle voorbereidingen in de prullenbak? Niks daarvan. Tien weken na de noodstop hadden de organisatoren in Brilon een alternatief plan klaar. Voor het eerst in de geschiedenis zouden de Hanzedagen virtueel plaatsvinden.

Na de openingsceremonie op donderdag 4 juni volgden vier dagen vol muziek, tentoonstellingen en overleg. Gedelegeerden vergaderden via videoverbindingen en besloten tot ondertekening van de Brilonse Verklaring. Het document onderstreept het belang van veertig jaar Nieuwe Hanze, waarvan de geboorte in 1980 plaats vond in Zwolle. De Jeugdhanze kreeg zijn eigen tijdcapsule. Het koksduo Pio en Thommy toverde uit vooral bekend gemaakte ingrediënten een Sauerlands menu op tafel. Op de afsluitende zondag schuifelden over het marktplein auto's naar de drukbezochte drive-in. Voor vijftien euro per stuk vielen Wundertüte te bemachtigen. De inhoud? Een verrassing. Elke zak bevatte in ieder geval acht herinneringen aan de Hanzedagen die fysiek nooit doorgingen.
Wie terug wil blikken op alle activiteiten bezoekt

Het team van de Hanzedagen in Brilon.

Kampen: altijd beet

Teleurstelling na jarenlange voorbereiding

Door Theo Leoné:

Dan maar een video-conference. Beter dan niets. Wel een erg slap aftreksel van vertrouwd menselijk contact. Niet voor herhaling vatbaar, vindt de burgemeester van Kampen, Bort Koelewijn. Of toch? "Zo'n videoconference ga ik ook in de raadsvergadering doen. Je mag de microfoon alleen open zetten als je aan de beurt bent om te praten. Op die manier krijg je geen enkele discussie. Nou ja, je praat een beetje mee via de chat."

De beslissing om de Hanzedagen in Brilon te schrappen, moet ongelooflijk droevig geweest zijn, denkt Koelewijn. Na de uitbraak van het virus in maart bestaat nog hoop. Juni is immers nog ver weg. Op 24 maart echter gaat de stekker uit het evenement. Ook al is Brilon zelf nauwelijks getroffen, bij de omvang en ernst van de pandemie past geen groot feest. Een moedig besluit, zegt Bort.

"Alles voor niets. De teleurstelling was van het gezicht van mijn collega af te lezen. Het niet doorgaan is zo ongeveer het ergste wat je als Hanzestad kan overkomen. Verplaatsen gaat niet. Met de voorbereiding van Hanzedagen is wel vijf jaar gemoeid."

Kampen nam zijn aanloop naar de uiterst geslaagde Hanzedagen van drie jaar geleden al in 2012. Eerst maar eens aan het idee wennen, studie maken van de aanpak van andere steden. Dan de fase van het ideeën verzamelen en het zoeken naar geschikte locaties. Het evenement is een feest van de hele stad dus iedereen praat mee – krijgt in ieder geval de mogelijkheid.

"Wat voor thema gaan we aan de dagen geven? Je wordt steeds concreter, ook wat betreft de financiering. Hanzedagen zijn afhankelijk van de inbreng van de bevolking, het bedrijfsleven en bijvoorbeeld de provincie. Andere Nederlandse Hanzesteden werkten fantastisch mee door delen te verzorgen." In de wetenschap het weer niet in de hand te hebben, werden in Kampen vijftig plekken om te exposeren gevonden. Van heuse musea tot lege winkels en te gebruiken woningen.

"Als lid van het Presidium was ik afgelopen najaar in Brilon. We maakten een rondgang langs de exposities, pleinen en te gebruiken straten. Steun kwam van de Duitse Bondsregering. Vijf toonaangevende bedrijven gespecialiseerd in hout, meubels en houtbewerking zouden meedoen. Droevig dat de Hanzedagen niet in volle glorie door zijn gegaan."

De virtuele versie van Brilon zat vol goede bedoelingen. De beste wensen van de Hanzesteden vlogen na wat haperingen over en weer. "Tachtig procent van de toespraken was te volgen. De rest moesten we samen zelf maar invullen. Namens de Nederlandse Hanzesteden heb ik een brief geschreven om het team van Brilon een hart onder de riem te steken."

Op zijn klompen aan voelt Bort Koelewijn de teleurstelling in Brilon. De burgemeester van Kampen is een verwoed verzamelaar van Hanzeschoeisel. In zijn collectie bevinden zich klompen van de Deventer Hanzezangers.

Hanzeheld Paul Bandel en Herma Broekhoff. Vanaf het moment dat Herma in Osnabrück op hoge hakken aan de parade deelnaam, spreekt Paul haar aan als Frau Stiletto. "Ein Glanzparade!" Sindsdien heet Paul in mailwisselingen Herr Doktor Paulus en ondertekent Frau Stiletto met twee rode naaldhakken.

Roer om Frau Stiletto

Door Theo Leoné:

Herma Broekhoff is vanaf begin april coördinator van de publiekstelefoon van de Veiligheidsregio Zwolle. Iedere persconferentie van premier Mark Rutte levert spitsuur op. De teller van het aantal beantwoorde concrete vragen is de negenhonderd voorbij.
"Vragen over yoga, over wat mag op de camping, wat kan in de horeca. Per telefoon en per mail. Dammen? Heel lastig in een clubgebouw".

Herma Broekhoff (Zwolle, 1965) is de spin in het web van de Nederlandse Hanze. De communicatieadviseur leidt een keer of drie per jaar het ambtelijke overleg. Lijntjes liggen naar de bestuurders, de jongeren en de organisatoren van de gezamenlijke stand.
De eerste keer naar de Hanzedagen? Al in 1995, op naar Soest. Na het debuut in de Westfaalse stad volgden reizen naar Bergen (Noorwegen), Gdansk (Polen) en Visby (Zweden). Om na het jaar van Oldenzaal in 2000 de Hanzedagen te beleven in haar geboortestad Zwolle.
"De eerste jaren stond ik op de stand. In Zwolle al niet meer, was ik meer bij het bestuur betrokken. Zwolle is echt mijn stad. Ik wil best verhuizen, als ik de Peperbus maar kan blijven zien."
Na enkele jaren rust aan het Hanzefront pakte Herma de draad in 2006 weer op. De organisatie van de Hanze maakte slagen in professionalisering en daar hoorde krachtiger ambtelijke ondersteuning bij. In beeld kwamen de Vergadering van de Gedelegeerden, de Commissie en het Presidium. De aanvankelijk afzonderlijke stands van de Nederlandse Hanzesteden vonden een gezamenlijk onderdak. MarketingOost nam voortaan de organisatie van de presentatie op zich.

TERUGKOPPELING

"Het ambtelijke overleg richt zich voornamelijk op de komende Hanzedagen. De neuzen van de gemeenten staan allemaal dezelfde kant op. Sommigen aan tafel zijn van de VVV, anderen van de gemeenten. Een terugkoppeling vindt plaats naar het bestuurlijke overleg, naar de betrokken burgemeesters en wethouders."
Indrukwekkend noemt Herma haar twee bezoeken aan Rusland, aan Novgorod (2009) en Pskov (2019). "Rusland is voor mij nou niet een land waar je op vakantie gaat. Wat direct opviel was de enthousiaste ontvangst. De mensen waren echt blij ons te zien. Tijdens de Hanzedagen vind je altijd wel tijd om een rondje door de stad te lopen. Je ziet dan hoe het Kremlin prachtig opgeknapt is. Merkt ook dat de landlopers en prostituees buiten de stad worden gehouden. In Pskov zag je overal detectiepoortjes. En wel zes, zeven verschillende soorten politiemannen. Heeft ook met machtsvertoon te maken. Alles moet schoon en netjes zijn voor het internationale bezoek. Kom je buiten het centrum van de stad dan neemt de armoede al snel toe."
Andere bijzondere tochten gingen naar Bergen en Lübeck, mooie grote steden. "Kampen – heel goed georganiseerd - gaf weer een heel andere beleving. Je ging 's avonds gewoon naar huis en dat heb je anders niet. Een van de leuke dingen van de Hanzedagen zijn de ontmoetingen. Met bestuurders, met ambtenaren, met de jongeren. Gewoon, allemaal bij elkaar. En nog een keer internationaal ook. Brilon heeft dit jaar zijn uiterste best gedaan om binnen de mogelijkheden het beste van de Hanzedagen te maken. Kreeg veel aandacht via de sociale media. Maar dat haalt het toch niet bij de contacten en sfeer van de fysieke Hanzedagen."

Hooggehakt op parade door Bergen.

Lysanne Buunk:

Boegbeeld Hanzekunst

Door Theo Leoné:

Drie keer zond Doesburg Lysanne Buunk uit naar de HANSEartWORKS. Waar blijven de andere Nederlandse Hanzesteden? Kunst verbindt en heeft een bijzondere plaats op de internationale Hanzedagen.
"De ervaringen in Rostock en Pskov zijn geweldig. In Brilon wordt nagedacht om later dit jaar met de kunst te gaan toeren. Zou prachtig zijn."

Kunstenaar Lysanne Buunk (Deventer, 1978) is met haar foto's al drie jaar het Nederlandse boegbeeld op de HANSEartWORKS. Creatief geeft ze invulling aan de gekozen thema's, zoals dit jaar Leute, Orte, Träume (Locations, People and Dreams). In Rostock sierde haar zwartbonte koe in het formaat van anderhalve bij anderhalve meter een hoofdstraat. In haar middelbare schooltijd keek Lysanne het fotograferen af van haar vader. In haar hand een bescheiden camera zonder zoom. De grote reis naar Thailand bracht de eerste stroomversnelling. Steeds professioneler werd Lysanne. Spijkerde haar kennis bij in tal van cursussen, workshops en masterclasses bij onder andere Fotohuis in Amsterdam.
In 2005 maakten Lysanne en haar man Guido een reis naar de Noordkaap. "In een klein bootje zochten we de papegaaiduikers op. Aan het einde van de reis ging mijn toen nog analoge camera kapot. Sindsdien fotografeer ik digitaal. Nee, in een donkere kamer heb ik nooit gewerkt. Achteraf is dat wel jammer. In de doka doe je ambachtelijke basiskennis op die je als fotograaf goed kunt gebruiken."
Via Den Haag en Utrecht streek Lysanne samen met Guido neer in Doesburg, al weer negen jaar geleden.

"Het idee hier in de Achterhoek toch in een stad te wonen vond ik mooi. En wat voor een stad, een heuze Hanzestad." Of ik iets wist van de Hanze? Zeker. Dit hoorde tot mijn algemene kennis. Een bijzonder verleden kennen deze steden. Het is erg leuk om te zeggen dat je in een Hanzestad woont."
Bij haar terugkeer in het oosten had Lysanne niet eerder gehoord van het fenomeen Internationale Hanzedagen. Ze woonde al drie jaar in Doesburg toen zij een oproep las in de Regiobode. De gemeente was op zoek naar kunstenaars die actief zijn op het vlak van de fotografie. Ben je een goede amateur of professional? Iedereen kan meedoen.
"Nooit verwacht dat de keuze op mij zou vallen. Dacht: ik zie wel.

Ik zond eigenwijs vierkant zwart wit werk in. Was wel even slikken voor de politici. Ze hadden meer gedacht aan toeristische plaatjes en dat waren de mijne niet. Voor mij was het fotograferen een leuke manier om Doesburg beter te leren kennen."
De jury, bestaande uit fractievoorzitters of afgevaardigden, in Doesburg selecteerde twee inzenders als gegadigde voor de HANSEart WORKS.
Wie van de twee zou Rostock uitnodigen? Opzet was om vanuit ieder Hanzeland één kunstenaar te laten overkomen. De keuze viel op Lysanne.
"De jury in Rostock was van een hoog niveau. Daar zaten onder andere leden van het Fotoboekmuseum uit Keulen in."
Het thema was niet eenvoudig. Stad in beeld, stad van de toekomst. Maak daar maar eens wat van. "Met zo'n thema kun je goed uit te voeten in het Ruhrgebied. Daar worden veel gebouwen op een nieuwe manier gebruikt. Fabrieken gaan verder als zwembad. Wat te doen met Doesburg? Ik koos de stad als decor. De stad blijft bestaan en wij gaan als een beweging door dat decor."
Lysanne grapt dat ze in haar vierkante periode zat. Het formaat viel op en nog in de smaak ook. Tijdens het maken van de foto's was ze eventjes zelf een attractie in de stad. Wat doet zij nou?
"De foto's zijn allemaal genomen met het statief op een meter hoogte. Ik kocht een hoekkijker om door de zoeker te zien wat op de foto kwam. Mijn telefoon gebruikte ik vervolgens als afstandsbediening om af te drukken. Dat leverde verbaasde blikken op."

AVONTUUR

Na het zwart wit bestemd voor Rostock waren in 2019 de gekleurde beelden voor Pskov opnieuw een schot in de roos. Bestuurlijk Doesburg sloeg het bezoek aan de Hanzedagen in Rusland een jaartje over, maar wilde niet tornen aan de nominatie van Lysanne. De fotografe wachtte een heel avontuur van visum, reis en verblijf regelen. Uren kostte het passeren van de grens. Mailen in het Engels met Russen bleek een bijzondere combinatie. "In Pskov was voor mij als deelnemer van de HANSEartWORKS niets geregeld. Waar zou de presentatie zijn? Anders dan de jongeren hadden wij geen vrijwilliger die ons begeleidde. Een extra uitdaging om je weg te vinden, maar met enige hulp van de Noren en Duitsers konden wij weer verder. Vol verwachting zaten wij op een spartaans bankje te wachten op mijn inzending. Wat bleek, ze hadden mijn serie omgegooid. Niet erg, want Pskov was echt een avontuur waar dit heel goed bij past. Had ik niet willen missen."

Foto's: Lysanne Buunk, www.artcrafx.com

Steden slaan munt uit groeiende handel

Door: Barend Koevoet

Duizend jaar geleden bestonden in onze streken nog geen steden en staten. In de dun bewoonde woeste wereld waren slechts wegen en nederzettingen. Op gunstige locaties, zoals kruispunten, mondingen van rivieren of gelegenheden voor opslag en overslag, vestigden zich kooplieden en groeiden dorpen tot stad en ontstonden netwerken zoals rond Noord- en Oostzee het Hanze Verbond.

Aanvankelijk was de economie gebaseerd op ruilhandel. Maar als producten van verschillende waarde bijeenkomen, is het ook nuttig om over pasgeld te beschikken. En over munten om tol, marktgeld en een pul bier te betalen.
Een munt is een stukje metaal met een stempeltje om de waarde zichtbaar te maken. Maar een munt is pas betrouwbaar als een machthebber valsemunters kan opsporen en straffen, als een machtig man de waarde – gewicht en zuiverheid van het metaal - kan garanderen.
De Hanze floreerde in een labiele lappendeken van koninkrijkjes, hertogdommen, graafschappen, kloosters, aartsbisschoppen, heerlijkheden en bisdommen die verstandshuwelijken sloten en oorlogen voerden vanwege het verlangen om hun landbezit uit te breiden. Deze hoge adel en hoge geestelijkheid waren de partijen die de waarde van de zilveren en gouden rondjes hard konden maken.
Veel Hanzesteden lieten munten slaan op naam van een machthebber in ruil voor een percentage van die waarde, de zogeheten sleischat. De steden gaven dan vervolgens ondernemers vergunning om die munten te slaan. Tegen betaling uiteraard.
Brutaal Groningen begon in 1370 zijn muntslag. Toestemming? Welnee. De bisschop van Utrecht had als verre baas al lang zijn gezag verloren, waardoor de rijke stad zelf het heft in handen kon nemen. Pas in 1486 kreeg Groningen formeel toestemming om munten uit te geven, van keizer Frederik de derde. Naast zilveren sloeg Groningen voortaan ook gouden munten.

Gestimuleerd door het eigenzinnige Groningen volgden Kampen en Deventer met eigen munten. In 1479 gingen de twee steden op het terrein van de muntslag een samenwerking aan met Zwolle. Vanaf 1590 muntten de drie afzonderlijk. Roerige tijden, je kon maar beter zelf de kas bewaken. Opmerkelijk is dat Harderwijk nooit van zijn in 1503 verkregen muntrecht gebruik heeft gemaakt.

In 1809 maakte Lodewijk Napoleon een eind aan de bijzondere privileges van de Hanzesteden. Muntslag in ons land was voortaan het alleenrecht van het Koninkrijk der Nederlanden.

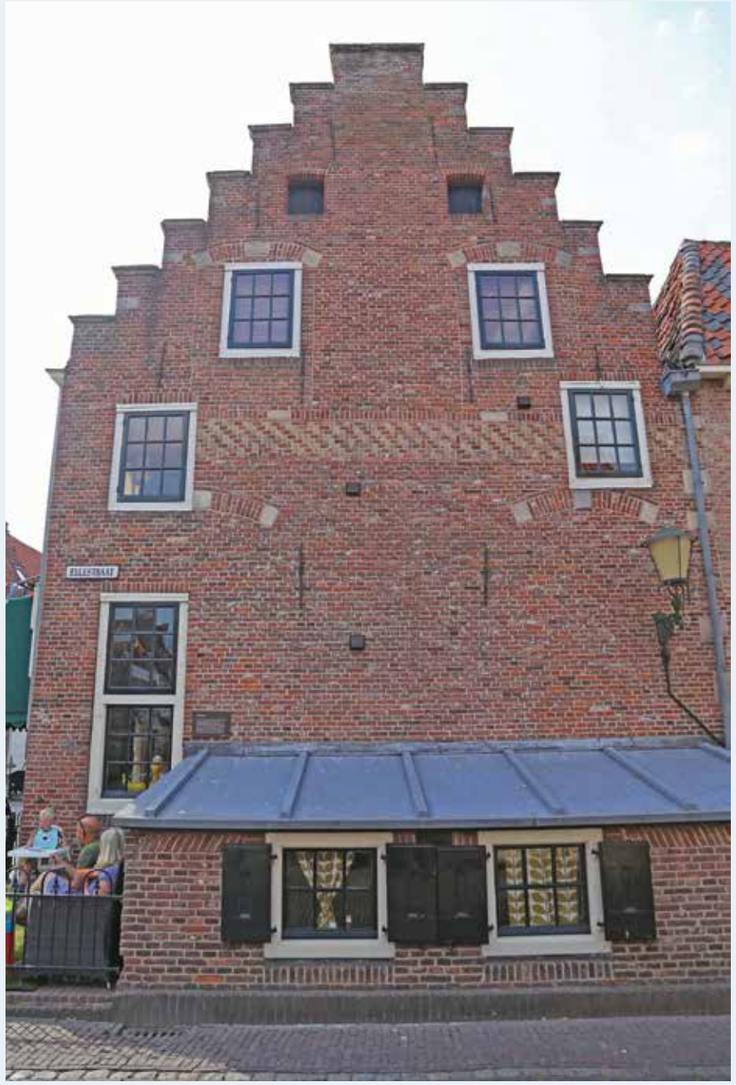

Met instemming van het stadsbestuur sloegen in 1621 kerkmeesters in Elburg koperen halve duiten. Ai, geen goed idee vond de Staten-Generaal. In 1621 volgde per plakkaat een verbod op de voortvarende muntslag van de Elburgers. Aan de Kruushoek koestert Elburg zijn Munthuis.

NEDERLANDSE HANZESTEDEN MET EIGEN MUNTEN

- Arnhem
- Bolsward
- Deventer
- Elburg
- Groningen
- Harderwijk
- Hasselt
- Huissen
- Kampen
- Nijmegen
- Roermond
- Stavoren
- Tiel
- Venlo
- Zaltbommel
- Zutphen
- Zwolle

Duiten, daalders en dukaten

In de loop der eeuwen sloegen Hanzesteden verschillende soorten munten, zoals penningen, duiten, oorden, groten, realen, goudguldens, schellingen, florijnen, dukaten, daalders en zilveren rijders. Om vertrouwen te wekken bij handelaars, leken de munten vaak als twee druppels water op de geldstukken van andere Hanzesteden.

Kokende olie muntmeester

Muntmeesters waren zelfstandige ondernemers, die munten vervaardigden voor verschillende Hanzesteden. Stadsbesturen verleenden vergunningen voor specifieke muntslagen, waarbij men het gewicht en de zuiverheid van het metaal voor de verschillende soorten muntgeld nauwkeurig vastlegde en controleerde. Op overtreding van de voorschriften stonden zware straffen. Zo moesten muntmeesters bij het ondertekenen van het contract 'zweren op den ketel', dat ze de regels zouden volgen. Lambert Fleming was zo'n ondernemer die zijn geld verdiende met de in- en verkoop van metalen en het slaan van munten, onder andere in opdracht van de Hanzesteden Deventer, Münster en Zaltbommel. En die bij de ketel zwoer. De muntcommissie betrapte de man op het vervalsen van muntstempels en veroordeelde hem in 1531 op 92-jarige leeftijd tot de dood door 'zieden', dat is levend koken in olie op - de markt. Niet alleen is de bon van de aankoop van dat bronzen vat in het gemeentearchief bewaard gebleven, de wrede ketel is nog altijd te bezichtigen in de Waag van Deventer.

Geslagen in Tiel, een zogeheten dunne penning of blencken van 1,47 gram die op naam van keizer Koenraad II in 1032. De havenstad lag duizend jaar geleden min of meer aan zee. Tegenwoordig ligt de woonplaats van Flipje het bessenmannetje ver landinwaarts. In de tijd van dit soort muntjes waren de jonge duinen nog niet gevormd, hadden kloosters en graven grote delen van het tegenwoordige Zeeland en Zuid-Holland nog niet ingepolderd en waren door de bewoners langs de grote rivieren nog geen dijken aangelegd. De munt uit Tiel is gevonden in Hanzestad Gdansk, het oude Danzig. Die stad heette ooit Danevik, een wijkplaats voor Vikingen en werd ook Danewijk genoemd.

De snaphaan of een rijdergulden op naam van Karel van Egmond, hertog van Gelre, in 1492 geslagen in Nijmegen. Een gouden munt met op de voorzijde een ridder (rijder) op een galopperend paard, die stoer met zijn zwaard zwaait. Op de keerzijde staat in het midden een schild met het Gelderse wapen. Aardig detail: de munt is gesnoeid: iemand heeft stiekem een flintertje goud van de rand af gesneden. Goud is namelijk tamelijk zacht, oftewel niet snoeihard.

Waar komen toch die gele vlekken vandaan? De florijn van 28 stuivers werd in 1669 met een vergunning van het gemeentebestuur van Kampen postuum geslagen op naam van keizer Matthias I, terwijl de Hanzestad als onderdeel van het gewest Overijssel deel uitmaakte van de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën. Over deze muntslag ontstond dan ook ruzie met de Staten Generaal. Wat dat college bijzonder stak, was dat de waarde was vastgesteld op 28 stuivers, terwijl de munt van metaal van een veel lagere waarde was geslagen. De legering van dit geldstuk bestaat voor slechts 67,3 procent uit zilver, hetgeen aan de miskleur en de vlekjes van koperoxide is te zien. Campen vulde de gemeentekas met een soort valsemunterij. Blik op een bezemstuiver. Enkele en dubbele zilveren exemplaren werden in 1682 geslagen door Groningen en Ommelanden, in 1640 en 1786 in Harderwijk door de Provincie Gelria en in 1682 door Campen. Op de achterkant van de stuivers staat een samengebonden bundel van zeven pijlen als symbool voor de samenwerking van zeven gewesten in de Republiek. De bevolking had weinig op met de idealen van de hoge heren. In de volksmond heetten deze muntjes dan ook bezemstuivers.

Gouden dukaat, in 1649 geslagen op naam van keizer Ferdinand III door de stad Zwolle, ook zo'n eigengereide lucratieve muntslag waarover ruzie ontstond met de provincie Overijssel en de Staten Generaal. Deze gouden munten – in maat, karaat en gewicht zijn afgeleid van de munten van de Venetiaanse doge (duce) - 3,5 gram zuiver goud. Kooplieden gebruikten deze gewilde dukaten in de gouden eeuw in grote aantallen als betaling in de zogeheten moedernegotie, de bloeiende handel met Hanzesteden rond de Oostzee. Aardig detail: als hoofddeksel draagt de ridder in wapenrusting op de voorzijde een Spaanse helm.

Hoogzomer Hanze in Riga

Marktplein vol vertier. Naast het raadhuis (links) het Huis van de Zwarthoofden, een gildehuis in baksteengotiek.

Partner-steden

Van Kazachstan tot Australië en de Verenigde Staten tot Japan heeft Riga partnersteden. In de reeks van 31 plaatsnamen is de Hanze vertegenwoordigde met plaatsen als Bremen, Rostock en Vilnius. De Nederlandse partnerstad is Amsterdam.

De Internationale Hanzedagen van 2021 vinden plaats in Riga. Hoogzomer van 19 tot en met 22 augustus. De hoofdstad van Letland is met 630.000 inwoners de grootste stad van de Baltische staten. In 1990 telde de plaats nog 900.000 bewoners.

Als hart van het Balticum heeft Riga zowel Duitse, Zweedse als Letse trekken. Plus een sausje Pools en Russisch. De stad werd in 1201 gesticht door de Duitse bisschop Albert en was onder Zweedse en Russische heerschappij de grootste havenstad aan de oostzij van de Oostzee.

Pas in 1918 verwierf Letland onafhankelijkheid, schudde het juk van zijn overheersers af. Om vanaf 1940 achtereenvolgens in Russische, Duitse en dan weer Russische handen te vallen. In 1991 werd Letland opnieuw zelfstandig.

De stad aan rivier Daugava wemelt van de bezienswaardigheden. Van de reusachtige versmarkt vlak bij het station tot talrijke kerken en pleinen in de gezellige binnenstad. Even buiten de oude gracht ligt voorbij het trotse monument voor de vrijheid een indrukwekkende wijk met bijna achthonderd gebouwen in Jugendstil. Aan de overzijde van de rivier schiet de moderne bibliotheek in het oog.
Sinds Riga in het begin jaren negentig zijn vrijheid herkreeg, verlieten 268.000 inwoners de stad. Meestal op zoek naar geluk in andere, rijkere westerse landen. Na een diepe dip in de jaren negentig steeg de welvaart tot een bruto nationaal product per inwoner van 30.000 dollar. Daarmee is een niveau bereikt iets beter dan Griekenland, een fractie slechter dan Hongarije.

Traditie versierde van kerstboom

In 1510 versierden kooplieden in Riga voor het eerst kerstbomen. Gebruikt werden bloemen. Vanuit Riga verspreidde de gewoonte om dennen met Kerstmis te versieren door de gehele christelijke wereld.

De koepels van de Russisch-orthodoxe kerk.

Imponerende Jugendstil laat zien hoe welvarend de stad was rond 1900.

Aan de westzijde van de Daugava schittert de moderne bibliotheek.

Hygiëne eerst
houd afstand